

Virus bomo sprejeli kot del življenja

Prof. dr. Bojana Beović je zdravnica, specialistka, infektologinja in profesorica, zaposlena na Infekcijski kliniki UKC Ljubljana, od decembra 2020 predsednica Zdravniške zbornice Slovenije. Širša javnost jo je spoznala ob izjemno strokovnem, pogumnem in prizadevnem vodenju strokovne skupine v vladnem kriznem štabu za boj proti epidemiji koronavirusa. Njena razumljiva retorika in timsko delo sta pripomogla k uspešnemu spopadanju z epidemijo, tako na državni kot lokalni ravni.

Tako so zapisali v obrazložitvi za podelitev bronastega grba Občine Škofja Loka za leto 2020.

Za prispevek v *Loških razgledih* je razmišljala.

Prof. dr. Bojana Beović ob podelitvi bronastega grba Občine Škofja Loka za leto 2020. Loški grad, 26. 6. 2020. (arhiv Občine Škofja Loka)

Kako smo v Sloveniji pričakali epidemijo, vdor koronavirusa? Smo bili pripravljeni, so bila pričakovanja drugačna, kot se je kasneje izkazalo?

Nisem povsem seznanjena s pripravami na epidemijo, vsekakor je Slovenija imela načrte in priprave so potekale, a obsega epidemije si v resnici nihče ni predstavljaj. Ta razumljiva nepripravljenost se je pokazala na boleč način, ko so bili zdravniki in medicinske sestre nenadoma soočeni z obolelimi, recimo v domovih za starejše, brez ustrezne zaščitne opreme in brez ustreznega števila kadra. Pričakovanja v bolnišnicah so bila nekoliko bolj realna, saj smo sledili dogajanjem zlasti v bližnji Italiji. Kljub temu so stvari ob res maksimalnih naporih vseh, od dobaviteljev opreme do zadnjega udeleženega v zdravstvu, stekle.

Je mogoča primerjava te epidemije s katerokoli drugo, tudi v zadnjem času?

Zadnja primerljiva epidemija je epidemija gripe ob koncu 1. svetovne vojne. Nedavno sem prebrala knjigo, ki te dogodke opisuje. Branje me je postavilo na realna tla: lahko bi bilo še precej huje. Predstavljajte si epidemijo, kot je sedanja, a brez sodobne intenzivne terapije, celo brez kisika, z virusom, ki je ubijal zlasti mlade.

Kakšno je bilo vaše prvo soočenje z virusom in začetki sodelovanja z vlado?

Kako se upošteva stroka, tako pri političnem odločanju kot pri ljudeh?

Moje prvo soočenje z virusom ni bilo s konkretnim bolnikom, ampak takoj z epidemijo v vsej njeni širini. Takoj po njeni razglasitvi sem bila povabljen na k sodelovanju. Odločitev je bila trenutna, šlo je res za, če lahko tako rečemo, klic dolžnosti. Oblikovali smo zelo operativno in zelo strokovno skupino samih izjemnih kolegov, z znanjem in izkušnjami na različnih področjih medicine.

Obvladovanje epidemije daleč presega preprečevanje okužb in njihovo spremljanje, šlo je, in še vedno gre, za organizacijo celotnega zdravstvenega sistema, v bistvu za organizacijo vse družbe. Potrebne so odločitve stroke na več področjih, potrebne pa so tudi odločitve vlade.

Pogosto je v družbi po mojem mnenju preveč poudarjeno soglasje med stroko in politiko. Stroka poda mnenje na svojem področju, od vlade pa je odvisno, kako bo to mnenje umestila v širši družbeni kontekst. Zato različna mnenja oziroma ukrepanje ali neukrepanje vlade glede na mnenja stroke ne pomeni nujno nasprotovanja, ampak gre za druga področja pristojnosti. Če si stroka zaradi preprečevanja okužb želi, da zastane celotno družbeno življenje, se vlada lahko legitimno odloči, da bodo nekatere dejavnosti zaradi preživetja ljudi ostale aktivne, kar je treba upoštevati in razumeti. Če država meni, da je nastopila pandemska utrujenost in sta potrebna hitrejša sproščanje ali prehodna sprostitev ukrepov, stroko pa vendarle skrbi, kaj bo s primeri, je presoja vlade, kaj se ji zdi pomembno. Čeprav nisem strokovnjak za ta področja, se mi zdi, da razumevanje vlade in države sega v Sloveniji v obdobja, ko vlada ni bila naša, demokratično izvoljena, kakršnakoli že je, ampak nekaj sovražnega od zunaj.

Zakaj nas koronavirus ni poenotil, v čem smo drugačni od ostale Evrope? Kako naj razumemo zanikovalce epidemije – tudi v zdravniških vrstah – in odzive nasprotnikov?

Zanikovalci epidemije, tudi med zdravniki, so se pojavljali povsod, le da so bili deležni bistveno manjše medijske pozornosti. Deloma je za to razklanost, ki nas je po 70 letih ponovno stala človeških življenj, vzrok kratka zgodovina lastne demokratične države. V naši podzavesti so ukrepi, ki nam jih nalaga država, nekaj tujega, sovražnega, ne razumemo jih kot

ukrepe, ki nam jih je pripravilo demokratično izvoljeno vodstvo države. Drugi razlog se mi zdi, spet nisem poklicana za komentarje na to temo, razmišljam samo kot državljanka, je razklanost Slovencev kot naroda, ki se vleče že vsaj iz časov med obema vojnama, če ne že dlje. Razklanost je očitna, njeni protagonisti ne izbirajo sredstev, žal pa je tako globoka, da ne omogoča resne analize in potem korakov v drugo smer. Pred nekaj meseci me je zelo prijetno presenetila skupina mladih izobražencev, ki jih vodi velika želja, da bi razklanost vendarle presegli, res jim želim, v njihovo dobro seveda, saj gre za prihodnost, da jim uspe.

Smo se dovolj pripravili na drugi val? Veliko je bilo očitkov, verjamem, da pogosto neupravičenih, neutemeljenih.

Priprave na drugi val so potekale vse poletje, pripravljen je bil nov pandemski načrt, obsežne priprave so potekale za domove za starejše. Svetovalna skupina, ki sem jo takrat vodila, je izpostavila 21 področij, na katerih so bili narejeni potrebni koraki. Kljub temu lahko rečem, da nas je drugi val vendarle presenetil s svojo silovitostjo. Zelo izrazito so se pokazale slabosti, za katere smo vedeli že prej. Sorazmerno dobro organizirano zdravstvo je odgovorilo, lahko rečem, odlično. Nikoli nismo postali Bergamo, sistem je, z veliko težavo sicer, od vstopnih točk do oddelkov za intenzivno terapijo deloval usklajeno. Žal tega ni bilo možno izvesti povsod, največje žrtve so bili gotovo domovi za starejše, kjer slabih bivanjskih razmer in pomanjkanja kadra v nekaj tednih ni mogel nadomestiti nihče. Seveda nas je presenetila velikost vala. Prvi ukrepi so bili uvedeni že septembra, a so žal naleteli na organizirano neodobravanje in sejanje nezaupanja med ljudmi. Ta izrazit odpor je gotovo prispeval k postopnemu uvajanju ukrepov v oktobru, saj smo želeli, da bi bili ukrepi čim bolj prilagojeni potrebam ljudi, da bi s čim manj dosegli čim več.

Ukrepi v drugem valu tako niso dosegli strogosti, ki je bila dosežena v prvem valu, ali pa strogosti ukrepov v drugih državah, bili so nekje na sredi. Kljub temu so se kar vrstili medijski napadi na vsak ukrep, ljudi je postalo povsem neupravičeno bolj strah ukrepov kot virusa. Moram reči, da me še sedaj in me bo najbrž vedno bolelo, kako so v drugih razvitih državah z enakimi ukrepi uspeli situacijo umiriti in državo odpreti, mi pa se v bistvu še vedno ukvarjamo z dolgim hrbtom drugega vala.

Kako vas je koronavirus spremenil, poklicno in osebno? Vedno ste suvereni, prepričljivi – tako vas vidimo. Kaj pa sicer, ko niste izpostavljeni kameri? Kaj vam daje moč, energijo?

Energijo človek najbrž jemlje iz nekih prirojenih ali morda privzgojenih zalog. Nikoli mi ni problem nečesa delati, če vem zakaj. Prepričljiva sem najbrž zato, ker govorim res samo tisto, kar vem, v kar verjamem in kar bi

povedala enako komurkoli. Zrela leta prinesejo najbrž nekaj samozavesti zaradi izkušenj, nekaj pa tudi zato, ker izginejo strahovi glede kariere in položaja v družbi. Mislim, da nam to življenjsko obdobje proti koncu poklicne poti in z zdavnaj odraslimi otroki daje neodvisnost, tako v načelnem smislu kot čisto praktično, velik del časa lahko posvetim stvarjem, ki me res veselijo.

Kaj po enem letu vemo več o koronavirusu?

O virusu vemo marsikaj več, še vedno pa ostaja zelo skrivnosten in zanimiv. Bolezen je prav neverjetna, morda so to, kar opažamo sedaj pri COVID-19, opažali v zgodovini ljudje, ki so odkrivali tuberkulozo, lues ali druge kompleksne okužbe. Vemo malo več o tem, kako se virus prenaša, večja teža je dana širjenju z aerosolom, nekoliko manjša prenosu preko površin. Izboljšala in pospešila se je diagnostika, nekatera zdravila omogočajo boljše preživetje bolnikov. Še vedno so zelo v temo zavite možnosti spreminjanja virusa, ki lahko prinesejo nove valove ali njegovo slabitev. Ne vemo, koliko dolgo nas bodo ščitila cepiva, kako dolgo bodo trajale posledice ...

Bo epidemija spomin ali bo postala del vsakdana?

Bolezen bo skoraj gotovo ostala in dodala nekaj dela zdravstvu in družbi. Kako obsežen bo problem te bolezni je odvisno od spreminjajočih se lastnosti virusa, uspešnosti cepiv in deleža cepljenih. Prav gotovo pa bo vpliv virusa na naše življenje postopno manj zaznaven, saj ga bomo sprejeli kot del življenja.